

Undersökning av olyckor enligt lagen om skydd mot olyckor

Den 1 januari 2004 trädde lagen och förordningen om skydd mot olyckor i kraft. Lagen ställer krav på kommunen om efterföljande åtgärder efter räddningsinsatser. Kommunen skall efter avslutade räddningsinsatser undersöka olyckan som föranlett räddningsinsatsen.

Detta Aktuelltblad förklarar syftet med olycksundersökningar och ger stöd till kommunerna om vad man bör tänka på när man ska börja undersöka olyckor.

Olycksundersökning enligt lag om skydd mot olyckor

Lagen (2003:778) om skydd mot olyckor ger i 3 kap. 10 § en helt ny skyldighet för landets kommuner:

”När en räddningsinsats är avslutad skall kommunen se till att olyckan undersöks för att i skälig omfattning klarlägga orsakerna till olyckan, olycksförloppet och hur insatsen har genomförts. Den som utför en undersökning enligt första stycket har rätt att få tillträde till olycksplatsen. Polismyndigheten skall lämna den hjälp som behövs.”

Bestämmelsen trädde i kraft 2004-07-01.

Syftet med olycksundersökning

”Genom uppföljning och utvärdering av en räddningsinsats kan dess effektivitet bedömas. En uppföljning och utvärdering har också betydelse för viktiga bedömningar i andra avseenden, t.ex. om ekonomiska resurser har satts och använts på rätt sätt och vilka förebyggande åtgärder som behöver vidtas.

...undersökningarna kommer att utgöra en del av den interna kvalitetssäkringen hos kommunerna. Dyliga undersökningar får därmed även betydelse för metodutveckling och planering inför framtida räddningsinsatser. De får också betydelse för utformningen av de mål som skall

anges i de kommunala handlingsprogrammen och den riskinventering som där ska göras.”

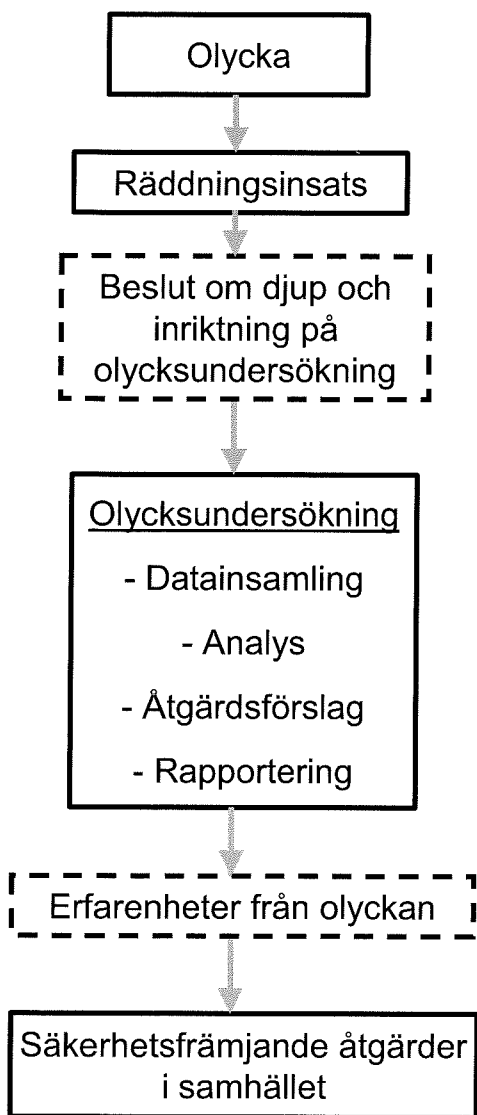
Regeringens proposition 2002/03:119 Reformerad räddningstjänstlagstiftning, sid. 71

Det finns en förväntan om att olycksundersökningarna ska få stor betydelse i kommunernas säkerhetsarbete. Det kan de också få, om de erfarenheter från olyckor som kan dras från olycksundersökningarna används på det sätt som sägs i propositionen. Kommunernas skyldighet att genomföra olycksundersökningar är en del av det samlade arbetet enligt lagen om skydd mot olyckor och som syftar till att bereda människors liv och hälsa samt egendom och miljö ett med hänsyn till de lokala förhållandena tillfredsställande och likvärdigt skydd mot olyckor.

Olycksundersökningens omfattning

”Undersökningen i fråga skall i skälig omfattning klarlägga orsakerna till olyckan, olycksförloppet och hur insatsen har genomförts. Uttrycket ”i skälig omfattning” innebär att undersökningen skall genomföras med rimliga insatser. Den behöver normalt sett inte vara särskilt komplicerad. Insatsen skall dokumenteras och analyseras allt efter hur svår eller omfattande den har varit, och i de enklaste fallen kan en anteckning i en rapport från insatsen vara tillräcklig. Om undersökning av en olycka kommer till stånd genom polisens försorg i samband med en brottsutredning eller av Statens haverikommission eller särskilt angiven myndighet med stöd av lagen (1990:712) om undersökning av olyckor skall, i den mån kommunen har möjlighet att ta del av denna undersökning, kommunens undersökning anpassas härtill.”

Regeringens proposition 2002/03:119 Reformerad räddningstjänstlagstiftning, sid. 111

"Schematisk beskrivning av en olycksundersökning enligt LSO"

Genom att anpassa dokumentationen och analysen efter hur svår eller omfattande insatsen varit kan kommunen använda sina resurser till att undersöka de olyckor som ger så mycket kunskap och erfarenhet som möjligt till kommunens säkerhetsarbete. Det ger också mest nytta till det nationella säkerhetsarbetet. Det behöver dock inte alltid vara olyckans storlek som är avgörande – även små olyckor och tillbud kan ge värdefulla erfarenheter. En del olyckor bör studeras mer djupgående och med speciell inriktning, för att ta fram mer erfarenheter om olycksorsaken, olycksförloppet och/eller räddningsinsatsen. En fördjupad undersökning av räddningsinsatsen kan vara motiverad om till exempel ny taktik eller teknik har använts eller om nya företeelser förekommit. Det är bra om kommunen utarbetar riktlinjer för när och hur detta ska ske. En fastställd ordning med kriterier ger ett systematiskt urval av olyckor och räddningsinsatser som ska bli föremål för fördjupad undersökning. Kriterierna bör inte formuleras alltför fast, utan kommunen bör se till att dessa kriterier kan ändras över

tiden beroende på hur samhället utvecklas, det kommunala säkerhetsarbetet förändras och därmed behovet av erfarenheter utvecklas.

En insatsrapport skrivs efter varje räddningsinsats. En genomarbetad och väl ifylld insatsrapport bör kunna utgöra grundstommen i kommunens dokumentation från inträffade olyckor. De data som samlas, analyseras och de förslag på åtgärder som görs i insatsrapporten är i de flesta fall tillräcklig som grundläggande olycksundersökning för olyckor som föranlett räddningsinsatser. Den enskilda kommunen bestämmer riktlinjer för hur olika olyckor och räddningsinsatser bör undersökas och hur erfarenheterna från olyckor ska användas i säkerhetsarbetet. Kommunens samlade underlag från insatsrapporterna utgör ett underlag för statistiska analyser som tillsammans med erfarenheter från mer djupgående olycksundersökningar utgör underlag när handlingsprogram för kommunens säkerhetsarbete ska upprättas, samt när handlingsprogrammet sedan ska följas upp och utvärderas.

Statens haverikommission, Luftfartsverket, Sjöfartsverket, Banverket och Försvarsmakten undersöker olyckor enligt lagen (1990:712) om undersökning av olyckor. Kommunen kan anpassa sin olycksundersökning utifrån det som kommunen får del av i en sådan undersökning eller i en brottsutredning av polisen. Det är lämpligt att kommunen även samarbetar med andra myndigheter och organisationer som också undersöker olyckor, till exempel Elsäkerhetsverket, Arbetsmiljöverket eller när Vägverket utför djupstudier vid dödsolyckor i vägtrafiken.

Genomförande av olycksundersökningar

För att kunna genomföra en olycksundersökning behövs olika typer av information, fakta och kunskap om olyckan, räddningsinsatsen och omständigheterna kring händelsen. Systematiskt genomförd och grundlig datainsamling är viktig för vidare undersökning av olyckan.

Det finns flera olika utredningsmetoder som kan användas som stöd för en systematisk analys av orsakerna till en olycka. Exempel på sådana metoder beskrivs närmare på Räddningsverkets webbplats.

En olycksundersökning ger i många fall uppslag till åtgärder som kan förhindra liknande olyckor, begränsa skadorna vid liknande olyckor och effektivisera räddningsinsatsen. Olycksundersökningarna ger på det sättet underlag för vilka förebyggande åtgärder som behöver vidtas och för metodutveckling och planering för framtida räddningsinsatser.

Dokumentation

Insatsrapporten från 1996 har reviderats. Revideringen har skett med utgångspunkt från bland annat lagens bestämmelse om olycksundersökning. Denna reviderade insatsrapport infördes 2005-01-01 och fram till dess kan den nuvarande insatsrapporten användas.

Fram till dess att den nya insatsrapporten tas i drift föreslås ett antal uppgifter kompletteras i befintlig insatsrapport. Utöver det som dokumenteras i nuvarande rapport bör följande uppgifter också dokumenteras, förslagsvis i huvuddelens block 10 "Beskrivning av olyckan".

- Uppgifter om direkta orsaker till olyckan.
- Uppgifter om bakomliggande orsaker till olyckan.
- En beskrivning av olycksförloppet, tillsammans med orsakerna till förloppet.
- En beskrivning av räddningsinsatsen (en komplettering vid behov till det som står i kryssrutor i insatsrapporten).
- Förslag på förbättringar
 - Åtgärder som behövs för att förhindra liknande olyckor.
 - Åtgärder för att förbättra skyddet mot liknande olyckor.
 - Åtgärder för att göra liknande räddningsinsatser effektivare.

Spridning av erfarenheter från olyckor

Genom att ha rutiner för hur man systematiskt ställer samman, analyserar och sprider erfarenheter från olyckor till lokala, regionala och centrala aktörer i samhället kan varje enskild kommun bidra till säkerhetshöjande åtgärder i samhället i stort.

För att kommunerna ska kunna använda sig av varandras erfarenheter och därmed få nytta av en större mängd erfarenheter från olyckor, så bör alla kommuners erfarenheter samlas in en gemensam nationell databas. Räddningsverket håller för närvarande på att undersöka möjligheterna för skapa denna gemensam insamling och erfarenhetsåterföring.

Enligt sekretesslagen 9 kap. 30 § (1980:100) gäller sekretess för uppgifter i en olycksundersökning om enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider skada eller men om uppgiften röjs. Med enskild avses såväl personer som företag. Sekretess gäller även i förhållande till andra verksamhetsgrenar i en kommun.

Stöd från Räddningsverket

Räddningsverket genomför för närvarande ett utvecklingsprojekt för att ge kommunerna stöd i process- och metodfrågor kring olycksundersökning enligt lagen om skydd mot olyckor. I projektet ingår kommunerna Borås, Flen, Stockholm och Skellefteå. Erfarenheterna från projektet görs kontinuerligt tillgängliga via Räddningsverkets webbplats.

Verket driver sedan 1996 tillsammans med ett 40-tal kontrakterade kommuner fördjupade olycksundersökningar i form av brandutredningar tillsammans med dödsbranduppföljning. Erfarenheter från denna verksamhet är tillgängligt via Räddningsverkets "RIB Integreerade beslutstöd för skydd mot olyckor" och via Räddningsverkets webbplats.

Räddningsverket kommer under februari 2005 att erbjuda ett seminarium där metod- och processtöd för olycksundersökningar kommer att presenteras. Information om detta seminarium kommer under hösten 2004.

Räddningsverket erbjuder olika former av utbildningar inom området, för vidare information om dessa, besök webbplatsen eller kontakta nedanstående person.

Mer information

Se webbplatsen www.raddningsverket.se där mer information om olycksundersökningar finns att tillgå.

Kontaktpersoner

Allmänt om olycksundersökningar enligt lagen om skydd mot olyckor:

Anders Bergqvist, e-post anders.bergqvist@srv.se
Marianne Stålheim, e-post marianne.stalheim@srv.se
Mattias Strömgren, e-post mattias.stromgren@srv.se

Insatsrapporten:

Jörgen Granefelt, e-post jorgen.granefelt@srv.se
Colin McIntyre, e-post colin.mcintyre@srv.se

Brandutredningar:

Ulf Erlandsson, e-post ulf.erlandsson@srv.se
Björn Albinson, e-post bjorn.albinson@srv.se

Utbildningar:

Magnus Bårdén, e-post magnus.barden@srv.se

Tidigare nummer av Aktuellt från Räddningsverket under 2004

- Nr 1-04 Sotningsverksamheten enligt bestämmelserna i lagen och förordningen om skydd mot olyckor
- Nr 2-04 Tillsyn av brandskyddet enligt lagen om skydd mot olyckor
- Nr 3-04 Eldnings utomhus
- Nr 4-04 Informationssystem – Brandrisk skog och mark 2004
- Nr 5-04 Utmärkning av personal och utrustning **Obs! Ersätts av Nr 7-04**
- Nr 6-04 Stöd vid rekrytering och anställning av deltidsanställd räddningstjänstpersonal
- Nr 7-04 Utmärkning av personal och utrustning